

Горбушкіна Ольга,
старша викладачка вищої категорії
Полтавської дитячої музичної школи
№1 імені^оП.^оМайбороди,
Медведєва Тетяна,
старша викладачка вищої категорії
Полтавської дитячої музичної школи
№1 імені^оП.^оМайбороди (м.^оПолтава)

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ПОЧАКОВОГО ЕТАПУ НАВЧАННЯ У МИСТЕЦЬКІЙ ШКОЛІ В КЛАСІ ФОРТЕПІАНО

***Анотація.** У статті висвітлюються методичні поради початкового етапу навчання у класі фортепіано у мистецькій школі стосовно музичної грамоти та формування виконавського апарату.*

***Ключові слова:** музичне мистецтво, дитяча музична школа, початковий етап, елементи музичної мови, виконавський апарат.*

Сьогодні мистецька освіта перебуває у стадії реформування. Актуальними стають питання щодо сучасних вимог до уроку в музичній школі, психологічних особливостей викладання музики дітям, педагогічних та методичних аспектів формування виконавських навичок у дітей та розвитку музичальності. Сучасна мистецько-педагогічна наука підкреслює, що структура уроку в мистецькому закладі залежить від мети, конкретних завдань та специфіки самого предмета. Вчителю слід пам'ятати про це і не прагнути будувати урок музики так само, як з будь-якого іншого предмету, або взагалі поза всякими правилами. При формальному підході такі прагнення призводили до сумних наслідків.

Музичне виховання – унікальний засіб формування єдності емоційної і інтелектуальної сфер психіки дитини, єдності афекту і інтелекту, оскільки здійснює величезний вплив не тільки на емоційний, а й на освітній розвиток дитини. На основі загально-професійного та власного досвіду автори пропонують для обговорення деякі рекомендації та поради викладачам на початковому етапі викладання фортепіано у мистецькій школі. Зазначимо, що цей період є важливим у навчанні гри на фортепіано і потребує професійного, виваженого алгоритму дій педагога.

У доігровий період рекомендуємо використовувати ігри та прийоми для розвитку слуху в учня, ознайомлення його з нотною грамотою, з музично-теоретичними поняттями та основами гармонії. Якщо дитина полюбила світ музики і підготовчий період був скерований на знайомства з Музикою, то цілком зрозуміло, що дитині захоче почати грати.

Знайомство з інструментом (фортепіано), ми вважаємо, треба проводити з першого заняття. Розповідь про будову інструмента, розкриття сутності його роботи «подружить» дитину з інструментом і передбачає ознайомлення з клавішами, регістрами, низькими і високими звуками. Організовувати урок бажано таким чином, щоб дитина сама розкривала усі аспекти та секрети музичної науки. Можна попросити учня розповісти, а потім заспівати казку, порівняти голоси героїв, що розвиває образне мислення.

На початку занять музикою добре користуватись піснями з текстом. Текст може викликати краще розуміння змісту музики та стимулювати емоційні прояви (допомагає в

організації дихання між фразами). Для цього замало розповісти про якусь подію, а треба викликати в учня певне ставлення до цієї події або предмета.

Згодом у процесі виконання музичного твору можна використовувати улюблені іграшки дитини.

Важливим для навчання у класі фортепіано є свідоме опанування елементів музичної мови, теоретичних музичних термінів. На початку ознайомлення з поняттям музичної висотності можна запропонувати такі завдання: програти звуки тризвуку по всій клавіатурі і запитати, які звуки виконані першими (низькі чи високі), скільки їх почув учень. Поступово необхідно звукувати діапазон програних творів. Після засвоєння поняття висоти звуку можна переходити до різного їх співвідношення у мелодії (вище, нижче, на одній висоті), руху звуків (висхідні, низхідні), тривалості звуків (довгі та короткі).

Поступово після вивчення основ музичної грамоти, опановується висотний та ритмічний малюнок на прикладі більш складної мелодії і з поступовим переходом від рухів зверху до низу. Після того, як учень уже чує рух звуків та може їх зобразити спрощеним засобом (користуємося «передвижкою»), переходимо до вивчення нотного запису –ключів, нот.

Поряд з вивченням висотності звуків з перших уроків ми працюємо над організацією рухів у формі гри, над відчуттям природних рухів (гра всією рукою від плеча за допомогою м'яча під музику). Такі вправи допомагають сформувати в учня навички спритності, швидкості реакції, гнучкості пальців та їх цупкості. Після того, як дитина повністю відчує свободу рухів рукою, вона може самостійно переходити до дотиків клавіши.

Ознайомлення з тембровим розмаїттям фортепіано дає можливість показати тембри інших музичних інструментів, підкріплюючи ці відчуття зображеннями на картинках. Це дає розуміння того, що на фортепіано завдяки зміні тембрів можуть звучати майже всі інструменти оркестру.

Може здатися, що надто ускладнюється процес початку гри, але це не ускладнення, а необхідний етап для появи дуже особистого ставлення до інструменту як до одухотвореної істоти.

Щодо організації піаністичного апарату, то більшість педагогів вважає, що у ранньому віці не слід приділяти значну увагу проблемам пальцевої артикуляції. У більшості хороших учнів музичних шкіл чудова артикуляція, в подальшому у кожного з них формується власна індивідуальна манера гри, найбільш відповідна природі піаністичного апарату.

Не треба орієнтувати дитину на руку педагога, бо її природа у всіх різна. До прикладу, одні педагоги вимагають від дітей тримати кисті високого, інші – низько. Деякі прагнуть того, щоб кисть була на одній висоті з клавіатурою. Це говорить про індивідуальне бачення способу ведення кисті.

Варто також зазначити, що велику роль відіграє постановка великого пальця, яка значною мірою залежить від його рухливості, а не опорності. Щоб зняти опорність та активізувати рухливість, діти мають грати у фантики. Дитячим пальцям потрібен певний час, щоб звикнути до інструменту.

Є ще один момент, який педагоги не повинні упускати – діти ростуть, змінюється конфігурація долоні, відносна довжина долоні та пальців. У такому випадку дитині рекомендовано знайти більш зручне положення рук, що в подальшому попередить

неправильну фіксацію, скутість пальців.

Коли вже діти готові до гри, то в багатьох творах існують гамоподібні пасажі, які учні на початковому етапі не вміють грати, а виконують лише гами за тетра хордами. Виконання гам, власне, є завершальним етапом навчання гри на фортепіано та організації комплексної роботи піаністичного апарату. Зазначимо, що технічне ускладнення репертуару повинно бути поступовим та послідовним.

Отримані музичні уявлення сприяють виникненню в дітей бажання зіграти той чи інший твір. Але часто вивчений матеріал випереджає елементарні теоретичні знання, якими вони володіють. Навіть у доступних дитячому сприйняттю п'єсах часом трапляються складні гармонічні послідовності. З іншого боку, музичний розвиток учнів, їх «слухова готовність» потребує тактильних відчуттів, тобто практичного занурення у світ гармонії. Настає момент, коли необхідно перейти від образно-теоретичного засвоєння гармонії до її практичного осягнення.

Практика показує, що перші музичні заняття краще проводити у колективі – групами по 6-8 осіб, хоча індивідуальна форма навчання є провідною у формуванні практичних навичок володіння музичним інструментом. Тому рекомендуємо об'єднати хоча б двох дітей приблизно однакового віку тарівня розвитку. За такої організації уроків педагог виграє час для прослуховування музики, для ігор під музику, для диктантів.

Напочатку навчання читання нотного тексту для учня є важким, тому педагог повинен програти п'єсу, щоб «настроїти» та зацікавити його, пояснити задачі, що перед ним поставлені. Так робив «вчитель вчителів» Й.°С.°Бах.

Доцільним є запровадження уроку ансамблю з першого класу, який дає змогу моделювати діяльність дітей, забезпечує єдність переживання й пізнання ними основних властивостей музичного образу, закономірностей його побудови та логіки розвитку; просторово-часових зв'язків як основи музично-образних уявлень.

Все вищезазначене дає підстави стверджувати, що навчання у класі фортепіано потребують постійного розвитку та пошуку нових методів у викладанні. Розвиток музикальності дитини вимагає перебудови змісту й методів навчання, структури уроків, пошуку нових шляхів та методичних прийомів.

Бажання учня відвідувати мистецьку школу, навчатися гри на музичному інструменті забезпечуються професіоналізмом, педагогічною майстерністю викладача. Будь-яке методичне напрацювання є результатом роботи конкретного педагога, або колективу однодумців. При невмілому застосуванні досягнення одного може бути лише схемою для іншого.

Список використаних джерел

1. Воробкевич°Т.°П. Методика викладання гри на фортепіано. Львів: ЛДМА, 2001. 244 с.
2. Кузенкова°В.°П. Методика навчання гри на інструменті (фортепіано). К. 2008. 199 с.
3. Смородський°В.°І. Формування виконавських навичок гри на фортепіано в учнів дитячих музичних шкіл на засадах жанрового підходу. К. 2015. 54 с.